

राज्य संरक्षित स्मारकांच्या सुनियोजित व्यवस्थापना
करिता “महावारसा समिती” च्या नावाने नवीन बँक खाते
उघडण्यास मान्यता देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग
शासन निर्णय क्र.पुवसं २०२४/प्र.क्र.२७/सां.का.३
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक २० मार्च, २०२४

वाचा : पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग, शासन निर्णय
क्र.पुवसं २०२३/प्र.क्र.२३७/ सां.का.३, दि.१६.०२.२०२४

प्रस्तावना :

महाराष्ट्र प्राचीन स्मारके व पुराणवस्तुशास्त्रविषयक स्थळे व अवशेष अधिनियम, १९६० मधील कलम ५, ६, १० व १५ अन्वये राज्य संरक्षित स्मारकांचे व शासकीय वस्तुसंग्रहालयांचे राज्यस्तरावर सुनियोजित व्यवस्थापन होणे हेतुने, संदर्भाधीन शासन निर्णयान्वये मा.मंत्री (सां.का.) यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरावर “महावारसा शिखर समिती”, प्रधान सचिव (सां.का.) यांच्या अध्यक्षतेखाली “महावारसा कार्यकारी समिती”, जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली “जिल्हास्तरावर महावारसा समिती” तसेच स्मारक स्तरावर तहसिलदार यांच्या अध्यक्षतेखाली “स्मारकस्तरीय महावारसा समिती” स्थापन करण्यात आली आहे. शासकीय निधीसह सामाजिक दायित्व निधी (सीएसआर) द्वारे तसेच लोकसहभागातून जमा होणारा निधी स्विकारणे व स्मारकांच्या संवर्धनाकरिता त्याचा विनियोग करणे, याकरिता राज्य व जिल्हा महावारसा समितीची आवश्यकता आहे. तसेच इतर शासकीय विभागांना पुरातत्त्वीय संवर्धनासंबंधी कार्य पार पाडावयाचे असल्यास हे काम एजन्सी म्हणून अंशदान ठेव पध्दतीने या समितीच्या माध्यमातून काम पार पाडण्यात येणार आहे. अशा तळ्हेने शासनास अतिरिक्त निधी व मनुष्यबळाचा ताण न येऊ देता महाराष्ट्रातील किल्ले, प्राचीन लेणी, मंदिरे इत्यादी प्राचीन वास्तुंच्या संवर्धनास मोठा हातभार लागणार आहे व महाराष्ट्र राज्यातील प्राचीन वारसा भावी पिढ्यांसाठी संवर्धित व सुव्यवस्थापित रितीने जपला जाणार आहे. महाराष्ट्र प्राचीन स्मारके व पुराणवस्तुशास्त्रविषयक स्थळे व अवशेष अधिनियम, १९६० मधील कलम १५ नुसार संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय यांना देणगी स्वीकारण्याचा अधिकार आहे. याप्रकारे प्राप्त होणारा निधी जमा करण्यासाठी संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय यांचे अधिनस्त स्वतंत्र बँक खाते उघडण्याची शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय, मुंबई यांना राज्य संरक्षित स्मारकांच्या सुनियोजित व्यवस्थापना करिता “महावारसा समिती” च्या नावाने राष्ट्रीयकृत बँकेमध्ये नवीन बँक खाते (Flexi Saving Account) उघडण्यास या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

- वरील प्रयोजनासाठी सामाजिक दायित्व निधी (सीएसआर) आणि शासकीय निधीच्या माध्यमातून प्राप्त होणारा कोणताही निधी या बचत खात्यात जमा करण्यात यावा.

२. या प्रयोजनासाठी उप संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय यांना “आहरण व संवितरण अधिकारी” म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. तसेच संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय यांना “नियंत्रक अधिकारी” म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.
३. आहरण व संवितरण अधिकारी आणि नियंत्रक अधिकारी यांनी शासकीय लेख्यातून रक्कम आहरित करण्याच्या अनुषंगाने मुंबई वित्तीय नियम, १९५९ मधील नियम ५७ आणि महाराष्ट्र कोषागार नियम, १९६८ मधील नियम २८२ अन्वये विहित करण्यात आलेल्या तरतूदीचे काटेकोरपणे अनुपालन करणे अनिवार्य राहील.
४. महाराष्ट्र कोषागार नियम, १९६८ मधील नियम २८२ आणि मुंबई वित्तीय नियम, १९५९ मधील नियम ५७ अन्वये “त्वरीत संवितरणासाठी आवश्यकता असल्याखेरीज शासकीय लेख्यातून रक्कम काढण्यात येणार नाही” आणि “मागण्यांच्या अपेक्षेने किंवा अर्थसंकल्पीय अनुदाने व्यपगत होण्यास प्रतिबंध करण्याच्या दृष्टीने कोणतीही रक्कम काढणे अनुज्ञेय नाही” अशा तरतूदी विहित करण्यात आलेल्या आहेत.
५. “संबंधित कार्यान्वयन यंत्रणेला ---- या वित्तीय वर्षासाठी वितरीत केलेल्या संपूर्ण निधीचा विनियोग करण्यात आला असून, तत्पूर्वी सदर कार्यान्वय यंत्रणेला वितरीत केलेल्या निधीचा देखील संपूर्ण विनियोग संबंधित कार्यान्वय यंत्रणेद्वारे करण्यात आला असून, संस्थेच्या स्तरावर अनुपयोजित/अखर्चित निधी शिळ्क नसून तो त्यांच्या बँक खात्यामध्ये विनावापर पडून नाही” अशा आशयाचे एक प्रमाणपत्र शासनास सादर करणे अनिवार्य राहील.
६. महाराष्ट्र कोषागार नियम, १९६८ मधील नियम २८२ आणि मुंबई वित्तीय नियम, १९५९ मधील नियम ५७ कडे दुर्लक्ष करून, शासकीय लेख्यातून रक्कम आहरित करून ती संबंधित अदात्यांना संवितरीत न करता आहरण व संवितरण अधिकारी यांच्या बँक खात्यामध्ये किंवा संबंधित योजना/ प्रकल्प/कार्यक्रम यासाठीच्या स्वतंत्र बँक खात्यामध्ये विनावापर अखर्चित शिळ्क ठेवणे (Parking of Funds) ही गंभीर स्वरूपाची वित्तीय अनियमितता असून, वित्तीय शिस्तीचा भंग करणारी बाब आहे. अशा प्रकारची अनियमितता आढळून आल्यास संबंधित आहरण व संवितरण अधिकारी आणि त्यांचे नियंत्रक अधिकारी हे दोन्ही अधिकारी जबाबदार राहतील.
७. नियंत्रक अधिकारी (Controlling Officers) यांनी संबंधित योजना/कार्यक्रम/प्रकल्प यासाठी मंजूर आणि वितरीत करण्यात आलेल्या निधीच्या प्रत्यक्ष विनियोगाच्या प्रगतीचा नियतकालिक आढावा घेणे अनिवार्य राहील. नियोजित वेळापत्रकाप्रमाणे निधीचा विनियोग न होता, असा निधी बँक खात्यामध्ये विना वापर, अखर्चित स्वरूपात पडून राहत असेल, तर त्यासाठी नियंत्रक अधिकारी देखील जबाबदार राहतील.
८. पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय, मुंबई यांनी प्राप्त निधीच्या प्रत्येक हप्त्यासाठी स्वतंत्र विनियोग प्रमाणपत्र/उपयोगिता प्रमाणपत्र (Utilization Certificate) संबंधित निधी वितरण प्राधिकाऱ्याकडे आणि महालेखापाल यांचेकडे सादर करणे अनिवार्य राहील.

९. बँक खात्यातील व्यवहारांचा मासिक ताळमेळ कार्यालयीन रोख वही सोबत घेण्याची कार्यवाही करण्यास आहरण व संवितरण अधिकारी आणि नियंत्रक अधिकारी व्यक्तिशः जबाबदार राहतील.
१०. सदर बचत खात्यातील व्यवहाराचे मासिक /तिमाही ताळमेळ करणे तसेच लेखा परिक्षण अनिवार्य राहील.
११. सदर योजनेचे उद्दीष्ट पूर्ण झाल्यानंतर सदर बँक खाते (Flexi Saving Account) बंद करण्यात यावे. आहरण व संवितरण अधिकारी आणि नियंत्रण अधिकारी यांनी याबाबतची कार्यवाही करावी.
१२. सदर बँक खाते बंद करण्यात आल्यास त्यामधील शिळ्क रकमेचा ताळमेळ घेऊन शिळ्क अखर्चित रक्कम योग्य त्या शासन लेखाशिर्षाखाली तात्काळ जमा करावी.
१३. शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र.संकीर्ण २०२३/प्र.क्र.८८/२३/कोषा-प्रशा ५, दि.०३.१०.२०२३ रोजीच्या शासन निर्णयातील सर्व तरतूदींचे आहरण व संवितरण अधिकारी आणि नियंत्रक अधिकारी यांनी काटेकोरपणे पालन करावे.
०२. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.अ.नौ.सं.क्र.५३/२०२४, वित्त विभाग/कोषा-प्रशा-५, दि.१२.०३.२०२४ अन्वये दिलेल्या मान्यतेस अनुसरून त्यांच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.
०३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा सांकेतांक क्रमांक २०२४०३२०१२४६०००६२३ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात येत आहे.
- महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(नंदा राऊत)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव
मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, मुंबई.
मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, मुंबई.
मा. उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, मुंबई.
मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, मुंबई.
सर्व मा. मंत्री व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
सर्व मा. महाराष्ट्र विधानसभा सदस्य व मा. महाराष्ट्र विधानपरिषद सदस्य.
मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
सर्व अ.मु.स./प्र.स./सचिव मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई

उप सचिव (सां.का.) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
उप सचिव (कोषा-प्रशा-५), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सर्व विभागीय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य.
सर्व जिल्हाधिकारी, महाराष्ट्र राज्य.
सर्व पोलिस आयुक्त/ पोलिस अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य.
सर्व महानगर पालिका आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य.
महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई, महाराष्ट्र.
सर्व विद्यापीठांचे कुलगुरु, महाराष्ट्र राज्य.
अधिकारी पुरातत्वविद्, भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण मंडळ, मुंबई/औरंगाबाद/नागपूर मंडळ.
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र सागरी मंडळ, मुंबई
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद महाराष्ट्र राज्य.
संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
संचालक, पर्यटन संचालनालय, मुंबई
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ, मुंबई
सर्व सहाय्यक संचालक (पुरातत्व विभाग)
सर्व अभिरक्षक/उप-अभिरक्षक/ सहाय्यक अभिरक्षक शासकीय वस्तुसंग्रहालये
निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई.
महालेखापाल (लेखा परीक्षा) - १, मुंबई, महाराष्ट्र.
महालेखापाल (लेखा परीक्षा) - २, मुंबई, महाराष्ट्र.
महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई, महाराष्ट्र.
महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई, महाराष्ट्र.
निवडनस्ती/ सां.का. ३